

to the sphere you major in and share it with another team in the form of a round-table talk. Each of the activities mentioned above to be successful also needs a preliminary teamwork stage increasing motivation and responsibility.

Thus, creating atmosphere of success, ensuring more freedom and flexibility as well as increasing students' motivation and responsibility teamwork provides time-management skills, team leadership, enhanced productivity, effective partnership and the quantitative outcomes desired, giving also the teacher a chance for self-evaluation and further improvement.

REFERENCES

1. Collins English Dictionary. (1994). The authority in current English. Harper The Collins publishers. Glasgow. [in English].
2. Dunne, E., Rawlins, M. (2000). Bridging the gap between industry and higher education: Training academics to promote student teamwork / E. Dunne, M. Rawlins // Innovations in Education and Training International. 37, Issue 4. [in English].
3. Landa, A. (2011). Effective learning of English grammar through teamwork // Edulearn 11 Proceedings, 3-d International Conference on Education and new learning technologies. Barcelona. [in English].
4. Long, M.H. (1977). Group work in the teaching and learning of English as a foreign language – problems and potential // ELT Journal. – XXXI, Issue 4, 1 July. Oxford. [in English].
5. Marin-Garcia, Juan A., Lloret, Jaime. (2008). Improving Teamwork with University Engineering Students. The Effect of an Assessment Method to Prevent Shrinking // WSEAS Transactions on Advances in Engineering Education. Issue 1, Volume 5. [in English].
6. Nondestructive Testing Resource Center [Electronic Resource] – Mode of access : www.nde-ed.org/TeachingResources/ClassroomTips/Teamwork.htm [in English].
7. Nurmi, R. Teamwork and Team Leadership [Electronic Resource] – Mode of access : www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/13527599610105484 [in English].
8. Rumpite, Diana. Teamwork in Virtual Environment – Effective Approach in Language Learning [Electronic Resource] – Mode of access : www.linguapax.org/wp-content/uploads/2015/03/CMPL2002_T5_Rumpite.pdf [in English].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Інеса Байбакова – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Національного університету “Львівська політехніка”.

Наукові інтереси: семантика, методика, англійська мова за професійним спрямуванням, вивчення дискурсу.

Олександра Гасько – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Національного університету “Львівська політехніка”.

Наукові інтереси: семантика, методика, англійська мова за професійним спрямуванням, вивчення дискурсу.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Inesa Baybakova – Doctor of Philosophy, associate professor, associate professor of the Foreign Languages Department at the Lviv Polytechnic National University.

Scientific interests: semantics, methodology, ESP, discourse studies.

Oleksandra Hasko – Doctor of Philosophy, associate professor, associate professor of the Foreign Languages Department at the Lviv Polytechnic National University.

Scientific interests: semantics, methodology, ESP, discourse studies.

УДК 821.133.1.09 Гюго

ВИВЧЕННЯ РОМАНУ ВІКТОРА ГЮГО «СОБОР ПАРИЗЬКОЇ БОГОМАТЕРІ» В КУРСІ ІСТОРІЇ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ СТУДЕНТАМИ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Оксана ВЕЧІРКО (Кропивницький, Україна)

e-mail: elsid68@ukr.net

ВЕЧІРКО Оксана. ВИВЧЕННЯ РОМАНУ ВІКТОРА ГЮГО «СОБОР ПАРИЗЬКОЇ БОГОМАТЕРІ» В КУРСІ ІСТОРІЇ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ СТУДЕНТАМИ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті запропоновано модель вивчення творчості французького письменника В. Гюго в курсі історії зарубіжної літератури для студентів філологічних спеціальностей. До розгляду пропонується відомий роман «Собор Паризької Богоматері», який засвідчив, що письменник залишився у полоні романтичної естетики, автор твору доводить, що вся історія людства – це безперервна боротьба добра і зла, любові і ненависті. У статті досліджується типово романтична поетика твору: засоби гротеску і контрасту, концепт долі, система образів.

Ключові слова: романтизм, гротеск, антитеза, гуманізм, історичний роман.

VECHIRKO Oksana. STUDYING THE NOVEL “THE HUNCHBACK OF NOTRE-DAME” BY VICTOR HUGO IN THE HISTORY OF FOREIGN LITERATURE BY STUDENTS OF PHILOLOGICAL SPECIALTIES

The article proposes a model for studying the works of the French writer V. Hugo in the History of Foreign Literature by students of philological specialties. The literary heritage of the famous romanticist, who promoted love for mankind, is of great scientific interest, since the range of problems raised in his works has proved its relevance today.

In the context of dynamic social changes, Hugo refers to the Middle Ages, but the nature of his historicism is specific: the author does not try to convey the historical fact accurately; he is more interested in the moral and ethical aspect of events. The article presents

an analysis of Hugo's famous novel "The Hunchback of Notre-Dame", which suggests that the writer did not overstep the boundaries of romantic aesthetics. The French classic proved that the whole history of mankind is a continuous fight between good and evil, love and hate. The author genuinely believes that there is something else besides scientific and technical, economic progress – the most important, moral progress: people are gradually becoming better and kinder. The French classic's worldview is based on humanism.

The article investigates the typically romantic poetics of the work: grotesque and contrast, the concept of fate, the system of images, etc.

Keywords: romanticism, grotesque, antithesis, humanism, historical novel.

Вивчення історії зарубіжної літератури дає можливість студентам-філологам доторкнутися до фундаментальних цінностей світових здобутків слова. Життя і творчість Віктора Гюго у цьому контексті одна із складних і цікавих сторінок зарубіжного красномовства, оскільки вона презентує французьку літературу романтичного періоду, яка мала вплив на письменників різних епох, країн та напрямів. Заважимо, що художній світ письменника в різний час досліджували Євнина О.М. [4], Постова Н.С. [7], Трескунов М.С. [10]. Методичний аспект творчості В. Гюго став предметом вивчення Перерви З.В. [6], Хроменко І.А. [11] та інших. Дослідники окреслили художні принади твору, наголосили на методичних аспектах його вивчення у вищих навчальних закладах та школі. Однак метою нашої розвідки є окреслити ті контексти роману, на яких логічно треба робити акценти при аналізі творчості В. Гюго для студентів-філологів. Пропонована схема осмислення твору дасть можливість не тільки говорити про художню майстерність прозаїка, а й про зміну тенденцій світової літератури у висвітленні дійсності в добу Романтизму.

Літературна спадщина французького класика, людини з яскравим, пристрасним, невгмонним характером, небайдужим і активним громадянином, який пропагував любов і співчуття до простого народу, викликає великий науковий інтерес, адже коло проблем, що порушені у творчості відомого митця, не втратила своєї актуальності і в наш час. В Україні, яка переживала і до сьогодні переживає тектонічні соціальні, національні катаклізми, гуманістичний світогляд В. Гюго допомагає зберегти віру у добро, усвідомити сенс буття та зміст цінностей християнської моралі.

Очільник і теоретик французької романтичної школи В. Гюго доклав чимало зусиль для обґрунтування теоретичних засад романтизму, зокрема у програмовому документі – передмові до драми «Кромвель». Відомо, що романтизм як літературний напрямок сформувався на початку XIX століття під знаком Великої Французької революції, про яку в свій час німецький філософ Ф. Шлегель сказав як про «жахливий гротеск доби» і одночасно як найвизначніший феномен в історії людства. Отже, світогляд В. Гюго формувався у складний і драматичний період французької історії. Рішуче неприйняття реакційного режиму, встановленого у результаті державного перевороту 1851 року, змусило письменника покинути країну і перебувати в еміграції понад 20 років.

У контексті таких динамічних суспільних катаклізмів романтиків цікавило питання глобальних змін у національній історії. Історичний процес вони розуміли як прояв вищих сил, де втілюється високий людський дух. Велике значення для представників цього напрямку має відтворення історичного колориту минулих епох, осмислення явищ історії. Доба, до якої найчастіше звертаються романтики, – це Середньовіччя. На думку В. Романця, «в моменти найвищого напруження політичної боротьби в житті сучасної йому Франції В. Гюго звертався саме до жанру історичного роману» [8, с. 220]. Свій погляд на роль епохи Середньовіччя французький класик виклав ще в 1827 році у згаданій вище передмові до драми «Кромвель». Із цього часу починається, як стверджував В. Гюго, епоха, ознаменована новим світосприйняттям – християнством, яке вбачає в людині постійну війну двох початків – земного і небесного, тлінного і безсмертного, тваринного та божественного [2, с. 95]. На думку Н. Постової «середньовічні, медієвістичні уподобання романтиків у Франції мали свою специфіку» [7, с. 6], з огляду на це природа історичного роману В. Гюго специфічна, автор не воліє до передачі точного історичного фактажу, його більше цікавить морально-етичний аспект відображених подій, великі пристрасті стають предметом його художнього дослідження. На матеріалі минулого, що знаходить продовження в такій бурхливій та динамічній сучасності, письменник у своїх творах намагався торкнутися різноманітних проблем: соціально-моральних, політичних, філософських, релігійних та ін. Автор

звертається до паризького життя XV століття, вважаючи цю епоху переламною в бутті Франції, зокрема акцентує увагу на винаході друкарства, який суттєво змінив хід історії.

Отже, початок роботи над романом «Собор Паризької Богоматері» був обумовлений зацікавленістю історичною тематикою у літературі, захопленням романтичною оцінкою Середньовіччя та боротьбою за охорону історико-архітектурних пам'яток.

Найвиразніше втілення переломної епохи, змальованої в романі, ми бачимо у самому Соборі як пам'ятнику архітектури: «все це – величезна кам'яна симфонія, колосальне творіння однієї людини й одного народу...» [3, с. 92], на якому можна було розрізнити три види пошкоджень: «насамперед час» [3, с. 93], згодом на нього «безладно ринули сліпі й люті за своєю природою політичні та релігійні заколоти, що роздерли багаті шати його скульптур і різьблень, повибивали розети, розірвали намисто з арабесок і статуеток, знищили його статуї...» [3, с. 93–94], і нарешті довершили руйнування «моди, чимраз химерніші та безглуздіші...» [3, с. 94]. Архітектура еволюціонує також неперервно і закономірно, як і все людство в цілому. «Собор Паризької Богоматері аж ніяк не є тим, що можна назвати цілісною, завершеною, визначеною пам'яткою. Це вже не романський, але ще й не готичний храм... Це будівля перехідного періоду» [3, с. 95], в якому старі форми, позначені недоторканістю догматичних архітектурних традицій, стали поєднуватися з новими формами, що відбивають зародження та зростання опозиції застарілим традиціям: романський стиль – це втілення теократії, абсолютна влада догми, що виключає будь-який вияв вільної думки. Готичний стиль – це вже породження пізньої епохи, що настала після хрестових походів, коли розпочалися виступи третього стану. За законами класичної естетики, різнорідні стилі не можуть поєднуватися гармонійно в художнє ціле; між ними виникає певний конфлікт, який Гюго тлумачив як боротьбу між «теократією» і «демократією». Вагому роль у художній структурі роману відіграють позафабульні розділи: «у них авторський герой витлумачує цивілізаційний поступ, визначає його віхи, надаючи оповіді надзвичайної масштабності» [7, с. 8]. Пряме перетинання авторського позафабульного простору і фабульного плану оповіді відбувається в другому розділі п'ятої книги «Ось це уб'є те», де автор висловлює своє бачення руху історії, еволюції архітектурних форм, концепцію зодчества і друкарства як мов культури, що змінюють одна одну: «...людство має дві книги, два літописи, два заповіти – архітектуру й друкарство, біблію кам'яну й біблію паперову» [3, с. 163], де «книга вб'є будівлю» [3, с. 163]. Назва роману «Собор Паризької Богоматері» свідчить про те, що В. Гюго пов'язав всі напрямки людської діяльності і думки середньовіччя через послідовність змін архітектурних стилів при будівництві Собору від романського до готики, втіливши у ній відповідну еволюцію суспільної думки: «будь-яка цивілізація починається з теократії, а кінчається демократією. Цей закон заміни єдиновладдя свободою записаний в архітектурі» [3, с. 154]. Відтак, Н. Постова стверджує: «Завдяки такому розумінню Собору в романі здійснюється діалектичний синтез уявлення про історичні епохи, які безповоротно йдуть у минуле, і відчуття цілісності, безперервності часу, що вбирає ці відрізки історії» [7, с. 8]. Собор утілює вічний закон «ананке», вічний закон необхідності смерті одного і народження іншого.

У поетиці твору великого значення набуває концепт долі. У «Передмові» автор повідомляє читачам, що за декілька років до початку роботи над романом в одному із темних закутків башти він знайшов накреслені на стіні літери «ΑΝΑΓΚΗ», що у перекладі з грецької означає фатум, доля. Відомо, що цей термін використовував античний філософ Демокрит у створеній ним теорії про побудову світу. У романі «Трудівник моря» В. Гюго дещо розширює трактування давньогрецького філософа: «тройственное ананке правит нами: ананке догматов, ананке законів, ананке слепой материи» [1, с. 8]. Письменник розуміє, що над людством тяжіють: рок догматів – це непорушні церковні закони; рок матерії, що являє собою стихійні сили природи, з якими людина бореться протягом усього свого життя і є абсолютно безсила проти «гніву» природи; рок закону, що передбачає певне покарання за правопорушення у суспільстві. Отже, ні без віри, ні без суспільства, ні без природи людина жити не може. Маючи почуття, вона вірує, маючи розум, вона є істотою суспільною і у той же час вона невід'ємна від земних стихій і тваринних інстинктів. У романі «Собор Паризької

Богоматері» ананке догми тяжить над героями, оскільки безмежна влада релігії згубна для людської душі. Любов, співчуття, милосердя, найкращі людські якості під заборорою, людина, яка зростає у таких умовах, приречена у першу чергу на духовну загибель, а потім на фізичну.

Значну роль у поетиці твору відіграють традиційні романтичні прийоми гротеск і контраст, теоретичні засади яких В. Гюго розглядає у своєму літературному маніфесті – передмові до драми «Кромвель», вважаючи, що мистецтво повинно відображати виняткове, підкреслювати крайні протиріччя: «...гротеск как противоположность возвышенности, как средство контраста является, на наш взгляд, богатейшим источником, который природа открывает искусству» [2, с. 87]. Контраст і гротеск стають основою художньої образності у французького класика «...не все в творении с человеческой точки зрения прекрасно,.. уродливое в нем существует наряду с прекрасным, безобразное с красивым, гротеск с возвышенным, зло с добром, мрак со светом» [2, с. 82].

Художнім втіленням теорії романтичного гротеску, справжнім романтичним чудовиськом у творі є образ Квазімоди, потворний зовні неймовірно сильний фізично «він увесь являв собою гримасу. Величезна голова, вкрита рудою щетиною; між плечима – здоровенний горб, а другий, такий же, на грудях; дивовижна будова стегон і ніг, настільки вигнутих, що вони сходилися тільки в колінах і були схожі на два серпи, з'єднані ручками; широкі ступні, потворні руки. І при всій цій потворності – якийсь грізний вираз сили, спритності та відваги, – дивний виняток із споконвічного правила, за яким і сила, і краса є наслідком гармонії [3, с. 42]. Цей герой прекрасний душею: «...в цю хвилину Квазімодо й справді був по-своєму прекрасним. Він, цей сирота, цей підкидьок, був чудовим, він відчував себе величним і сильним, він дивився прямо в обличчя цьому суспільству» [3, с. 309]. Отже, зовнішня потворність приховує велич душі героя, яка різниться із внутрішньою душевною нікчемністю Феба і Клода Фролло, не випадково священик визнає: «... піст, молитва, заняття, убивання плоті робили мою душу володаркою тіла. Я унікав жінок. І досить мені було розкрити книгу, як увесь нечистий чад моїх помислів розвіювався перед величчю науки. Через кілька хвилин я відчував, як відступає все плотське й земне, я знову ставав спокійним, чистим і безжурним перед величним саявом вічної істини» [3, с. 286]. Романтичний злочинець Клод Фролло, внутрішній світ якого спустошило служіння догматичній науці, поступово знищував у собі все людське. Портретні характеристики у романі також подаються за принципом контрасту: зовнішня потворність Квазімодо протиставлена красі Есмеральди.

На контрасті побудовані й описи вражень, які справляє на людей Собор: «... собор Паризької богоматері – велична й чудова будівля», де «гармонійні частини прекрасного цілого могутньо зв'язані у спокійній величі цілого» [3, с. 91]. Коли храм стає прихистком для Есмеральди, то «величні лінії його архітектури, релігійний характер усіх предметів, що оточували молоду дівчину, благочестиві й світлі думки, які ніби видихало це каміння з усіх пор, благотворно впливали на неї всупереч її волі. Звуки, що долинали з храму, мали в собі стільки благодаті, були такими урочистими, що заколисували її хвору душу» [3, с. 327]. Разом із тим «храм набирав химерного, надприродного, жахливого вигляду. Тут і там роззявлялися пащеки, спалахували очі, чути було гавкіт, сичання і виття кам'яних псів, зміїв і драконів, які, витягнувши шиї й широко відкривши пащі, день і ніч стережуть суворий Собор» [3, с. 133].

Отже, В. Гюго визначає боротьбу двох важливих моральних початків, з огляду на це, головна антитеза роману – це світ добра і зла, світ жахливого і прекрасного, а конфлікт головних героїв втілює одну із основних ідей романтизму про складність і суперечність людської душі.

Головними героями роману стають не відомі особистості, а звичайні люди, мешканці Парижу. Події основної сюжетної лінії окреслюють історію кохання чотирьох чоловіків до циганки Есмеральди, прекрасної танцівниці, образ якої несе у собі риси нової ренесансної культури, що йде на зміну середньовічному аскетизму. Відомо, що любов фокусує етичний вимір людського існування і не може дати нам можливість перевести це поняття у

матеріальну субстанцію – це одна із основних моральних цінностей і складний об'єкт для психологічного аналізу. Есмеральда широко закохана у ротмістра королівських стрільців Феба, у неї безумно і пристрасно закоханий Клод Фролло; почуття щирої дружби пов'язує героїню із поетом Гренгуаром і, нарешті, жертвна любов з боку Квазімодо до юної красуні. Одна із причин трагічного фіналу полягає у тому, що ці щирі почуття не були взаємними ні в одному із варіантів. Розкриваючи сутність стосунків між чоловіками і Есмеральдою, варто проаналізувати 4 розділ 9 книги «Глина і кришталь».

Феб де Шатопер – сміливий красень, що захищає Есмеральду від Квазімодо, дівчина покохала його, бо давно мріяла про героя-захисника, який врятував її від потвори Квазімодо: «А життя Феба – це було все. Після ряду фатальних потрясінь, які все перевернули в ній, у її душі залишалося тільки одне почуття – кохання до ротмістра. Кохання подібне до дерева, що виростає само по собі, глибоко пускає в нас своє коріння й нерідко продовжує зеленіти навіть на руїнах нашого серця. І – незбагненна річ – чим більша сліпа пристрась, тим вона впертіша» [3, с. 326].

Клод Фролло – аскет, алхімік прагне знань, але керується холодним розумом, що бере гору над усіма людськими почуттями, його егоїстичне кохання навряд чи може зробити юну красуню щасливою. Пристрасне освідчення священника – це сповідь про власні неймовірні моральні тортури: «Істота, що була переді мною, мала ту надлюдську красу, яка може виникнути або на небі, або в пеклі» [3, с. 286], «я відчував, як таємничий пристрій вселявся в мене... Ти не знаєш, що таке нещастя! Кохати жінку! Бути священником! Бути їй осоружним! Кохати з усією пристрасстю душі; відчувати, що за одну її усмішку віддав би свою кров, своє серце, своє добре ім'я, своє спасіння, безсмертя і вічність, земне і загробне життя» [3, с. 290]. Маніакальні почуття Клода приносять невимовні страждання Есмеральді, адже не випадково у кінці роману, обираючи між шибеницею і Фролло, вона зауважила: «... а все ж таки я боюся її менше, ніж вас!» [3, с. 413].

П'єр Гренгуар – невдаха-поет, котрий кидає напризволяще героїню, яка врятувала його від смерті. Страх бере верх над сумлінням героя, а боягузтво спричиняє зраду. У палкій дискусії із Клодо Фролло, який пропонує П'єру врятувати свою дружину, він легковажно філософствує про свої перспективи: «Це смерть, гідна мудреця, який усе своє життя вагався; вона – ні риба ні м'ясо, наче розум справжнього скептика. Це смерть, що носить на собі відбиток пірронізму й нерішучості, що займає середину між небом і землею і примушує вас висіти в повітрі. Це смерть філософа, для якої я, може, і був призначений. Чудово померти так, як жив!.. Цей жест повернув Гренгуара до дійсності. – Е, ні, – відповів він тоном людини, яка збудилася від сну, – бути повішеним – це надто безглуздо. Я не хочу» [3, с. 347-348]. Отже, і ці стосунки не принесли щастя Есмеральді.

Квазімодо – Папа блазнів, потвора, що несе у серці три кохання: до Клодо Фролло, який зробив його своїм рабом; до Собору, якому герой майже уподібнюється: «перебуваючи в ньому день і ніч, майже не виходячи з нього, повсякчас залишаючись під його таємничою владою, Квазімодо кінець кінцем став схожий на нього, так би мовити, вріс у нього, став його складовою частиною. Випнуті частини його тіла ніби вкладалися (хай нам пробачать таке порівняння!) у ввігнуті кути будівлі, і здавалося, що він не тільки мешканець Собору, але й природний його вміст» [3, с. 128]; і, нарешті, кохання до юної красуні Есмеральди, заради якої він готовий на самопожертву. Світ був жорстоким до Квазімодо, «він відчув, а згодом і переконався, що він затаврований, обпліваний, упосліджений. Кожне звернуте до нього слово було знущанням або прокльоном. Ставши дорослим, він відчув, що його оточує сама ненависть. І він у свою чергу всотав у себе цю загальну злобу...» [3, с. 130], «він справді був злий, тому що був дикий; він був дикий, тому що був потворний» [3, с. 130], але юна циганка, яка виявляє милосердя до горбуна у той час, коли він знаходиться біля ганебного стовпа, подає йому води: «Кого б не зворушило це видовище: чудова, свіжа, чиста, чарівна й тендітна дівчина милосердно прийшла на допомогу цьому втіленню нещастя, потворності й злоби! Біля ганебного стовпа таке видовище було величним!» [3, с. 204]. Так починався шлях духовного відродження Квазімодо, адже «тоді на цьому оці, досі такому сухому й запаленому, заблищала велика сльоза й поволі скотилася по його потворному,

викривленому розпачем обличчю» [3, с. 203]. Легкий дотик доброти, що випромінювало серце Есмеральди, перетворив його з потворного раба на людину, яка може захищати не лише себе, а і свою любов – знедолену і гнану дівчину, засуджену на смерть. Він помирає, огортаючи тіло юної красуні, навечно залишаючись із нею.

Рамки статті дозволили зупинитись лише на окремих методичних аспектах аналізу творчості Віктора Гюго в контексті вузівського курсу історії зарубіжної літератури. Аналіз поетики роману «Собор Паризької Богоматері» засвідчив, що французький класик залишився у полоні романтичної естетики: значну роль у творі відіграють традиційні романтичні прийоми гротеску і контрасту, теоретичні засади яких автор розглядає у своєму літературному маніфесті. В. Гюго вважав, що уся історія людства – це безперервна боротьба добра і зла, любові і ненависті, щастя і страждання, знання і неучтвта. Він вірив, що існує не лише науково-технічний, матеріальний прогрес, але і найголовніший прогрес – моральний: люди поступово стають кращими і добрішими. Отже, гуманізм – основа світогляду французького класика. Ґрунтуючись на загальній для романтизму тезі про складність і суперечливість людської душі, письменник найглибше досліджує протиріччя цієї душі, здолавши традиційне для романтиків розчарування, він вірить у перемогу оновленого світу без догм і забобонів.

БІБЛІОГРАФІЯ:

1. Гюго В. Собрание сочинений: в 15 т. / Виктор Гюго. – М.: ГИХЛ, 1953–1956. –Т.9. – 479 с.
2. Гюго В. Собрание сочинений: в 15 т. / Виктор Гюго. – М.: ГИХЛ, 1953–1956. –Т.14. – 763 с.
3. Гюго В. Собор Паризької Богоматері: [роман] / Виктор Гюго; пер. з франц. П. Тернюка. – К.: Вища школа, 1981. – 462 с.
4. Евнина Е.М. Виктор Гюго / Е.М. Евнина. – М.: Наука, 1976. – 215 с.
5. Наливайко Д.С. Виктор Гюго, життя і творчість. / Д.С. Наливайко. – К.: Дніпро, 1976. – 147 с.
6. Перерва З.В. Урок – суд за романом В.Гюго «Собор Паризької Богоматері» [Електронний ресурс] / З.В.Перерва // Всеосвіта. – Режим доступу до журналу: <https://vseosvita.ua/library/rozrobka-uroku-urok-sud-za-romanom-vgugo-sobor-parizkoi-bogomateri-95351.html>
7. Постова Н. Поетика романтичного історичного роману: «Собор Паризької Богоматері» В.Гюго: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філолог. наук: 10.01.06 / Н.Постова. – Донецьк, 2002. – 17 с.
8. Романець В.М. «Роман про минуле та історичний роман у творчості В.Гюго/ В. М. Романець // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. – Філологічні науки. – 2014. – Випуск 36. – С. 217–220.
9. Сент-Бев Ш. Литературные портреты. Критические очерки / Ш. Сент-Бев. – М.: Худож. лит., 1970. – 392 с.
10. Трескунов М.О. Виктор Гюго. / М.О. Трескунов. – Л.: Из-во ЛГУ, 1969. – 265 с.
11. Хроменко І.А. Система уроків з вивчення роману В.Гюго «Собор Паризької Богоматері» [Електронний ресурс] / І.А.Хроменко // Всеосвіта. – Режим доступу до журналу: <https://vseosvita.ua/library/sistema-urokiv-z-vivcenna-romanu-vgugo-sobor-parizkoi-bogomateri-46345.html>

REFERENCES

1. Hugo V. (1953-1956). Sobraniye sochineniy: v 15 t. [Collected Works: 15 v.]. Moscow: GIKHL.
2. Hugo V. (1953-1956). Sobraniye sochineniy: v 15 t. [Collected Works: 15 v.]. Moscow: GIKHL.
3. Hugo V. (1981) Sobor Paryzkoï Bohomateri: [roman]. [The Hunchback of Notre-Dame: [novel]]. Kyiv: Vyshcha shkola.
4. Evnina E.M. (1976). Viktor Gyugo. [Victor Hugo]. Moscow: Nauka.
5. Nalyvaiko D.S. (1976). Viktor Hiuho, zhyttia i tvorchist. [Life and work of Victor Hugo]. Kyiv: Dnipro.
6. Pererva Z.V. Urok – sud za romanom V. Hiuho “Sobor Paryzkoï Bohomateri”. [Lesson – court by V. Hugo’s novel “The Hunchback of Notre-Dame”].
7. Postova N. (2002). Poetyka romantychnoho istorychnoho romanu: Sobor Paryzkoï Bohomateri”. [Poetics of romantic historical novel “The Hunchback of Notre-Dame”]. Donetsk.
8. Romanets V.M. (2014). “Roman pro mynule ta istorychnyi roman u tvorchosti V. Hiuho. [A novel about the past and historical novel in V. Hugo’s works].
9. Sainte-Beuve Ch. (1970). Literaturnyye portrety. Kriticheskie ocherki. [Literary portraits. Critical essays]. Moscow: Khudozhestvennaya literatura.
10. Treskunov M.O. (1969). Viktor Gyugo. [Victor Hugo]. Leningrad: Publishing House LGU.
11. Khromenko I.A. Systema urokiv z vyvchennia romanu V. Hiuho “Sobor Paryzkoï Bohomateri”. [System of lessons for studying the novel of V. Hugo “The Hunchback of Notre-Dame”].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Оксана Вечірко – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та зарубіжної літератури Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: проблеми психологічного аналізу в художньому творі.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Oksana Vechirko – Associate Professor of the Department of Ukrainian and Foreign Literature of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University

Scientific interests: problems of psychological analysis in the work of art.

УДК 378.147

НАВЧАЛЬНИЙ ДІАЛОГ ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Людмила ВОЛКОВА (Ірпінь, Україна)

e-mail:liudavolkova@gmail.com

ВОЛКОВА Людмила. НАВЧАЛЬНИЙ ДІАЛОГ ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті розкрито сутність та особливості навчального діалогу в процесі вивчення іноземної мови. Проаналізовано структуру діалогів та їх функціональні типи, етапи навчання діалогічного мовлення. Доведено, що діалогічне мовлення має відігравати провідну роль в процесі формування іноземної комунікативної компетенції майбутніх вчителів іноземної мови. Спілкування, що виникає в ході діалогу, сприяє появі вербального стимулу, що активізує процес навчання і засвоєння студентами лексичного та граматичного матеріалу. Для забезпечення ефективного розвитку навичок і вмінь діалогічного мовлення, необхідно застосовувати метод навчальних діалогів для формування іноземної комунікативної компетенції студентів. Визначено роль використання комунікативних ситуацій для розвитку усного діалогічного мовлення майбутніх вчителів іноземної мови.

Ключові слова: діалог, діалогічне мовлення, іноземна мова, комунікативна ситуація, репліка, комунікативні здібності, іноземна комунікативна компетентність.

VOLKOVA Liudmyla. TRAINING DIALOGUE AS A METHOD OF FORMING FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS.

The article deals with the essence and features of the training dialogue as a method of forming foreign language communicative competence. The structure of dialogues and their functional types, grade levels of the dialogical speech have been analysed. The role of communicative situations used for dialogical speech development future foreign language teachers has been defined.

It has been proved that foreign-language professional communication skills of future foreign language teachers are usually developed in the course of active speaking which is necessary for professional communication. Peculiarities of foreign language teacher activities require future specialists to have skills and abilities necessary to get into communication in English. Therefore, learning the English language by students as a whole and the dialogical speech, which is a basis of professional communication, in particular, are necessary conditions to realize in a higher educational establishment.

Speech activity is a system of actions aimed at speech production and perception, as information exchange occurs within the framework of this activity. Communication, in its turn, is most frequently defined as the process of information exchange. It also includes the interaction, providing and processing of information, sending and receiving messages through verbal and non verbal means. Thus, there is a sender and a receiver of the message in any form of communication.

In the process of our research it was found out that dialogue is the core element of dialogical speech. The dialogue may be defined as a process of two-way communication occurring in a particular situation, in which each participant alternately performs the role of the speaker and the listener.

The basic functions of dialogue have been analysed, namely: informational; regulatory and communicative; reflective; learning. The main elements of a dialogue were determined. The dialogical unity is a set of remarks, characterized by structural, intonational and semantic completeness.

Methodists believe that oral learning should be started with a dialogue. From the start, a foreign language is presented as a process of communication, and learning begins with an effort to establish a communicative contact with both the group and individual students. It is in the dialogue that the student's creative abilities are most fully revealed.

In conclusion of the article we'd like to mention that the training dialogue as a method is very important for carrying out tasks on forming foreign language communicative competence. Summing up, we note that dialogical speech must play a leading role in the process of learning a foreign language. It contributes to the emergence of a verbal stimulus that activates the process of learning. At the lessons of the foreign language teachers should pay the most attention to the dialogical speech of students for the development and improvement of speech skills. In order to ensure the effective development of the skills and abilities of dialogical speech.

Keywords: dialogue, dialogical speech, foreign language, grade levels, communicative situation, remark, communicative abilities, foreign communicative competence.

Постановка проблеми. Процеси інтеграції України до європейського політичного, економічного та освітнього простору зумовлюють не тільки зростання попиту на фахівців, які володіють англійською мовою на професійному рівні, але й підвищення вимог до якості їх іноземної підготовки, яка б співвідносилася і відповідала світовим стандартам. У сучасних умовах зміцнення культурних та економічних зв'язків між країнами володіння іноземними мовами є необхідною умовою успішності освіченої людини. Тому підвищуються вимоги до викладання іноземних мов, розробляються нові технології та методи навчання іноземних мов. Ціллю навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах є оволодіння студентами іноземною мовою як засобом спілкування і здійснення в цьому процесі виховання, освіти та розвитку особистості студента. До однієї з основних форм мовного спілкування відносять діалог.